

Sztóma önellátásának oktatási folyamata

Orbán Andrea

Vezető sztómaterápiás nővér

Sebészeti, Transzplantációs és Gasztroenterológiai Klinika

SEMMELWEIS
EGYETEM 1769

Epidemiológia

- A világon becslések szerint 6-10 millió beteg visel sztómát
- Európában 700.000
- Magyarországon 2019-ben 18000 sztómaviselő került ellátásra, ennek fele, 9120 beteg új ellátottként jelent meg.

Quality of Life Research (2022) 31:2435–2444
<https://doi.org/10.1007/s11136-022-03102-5>

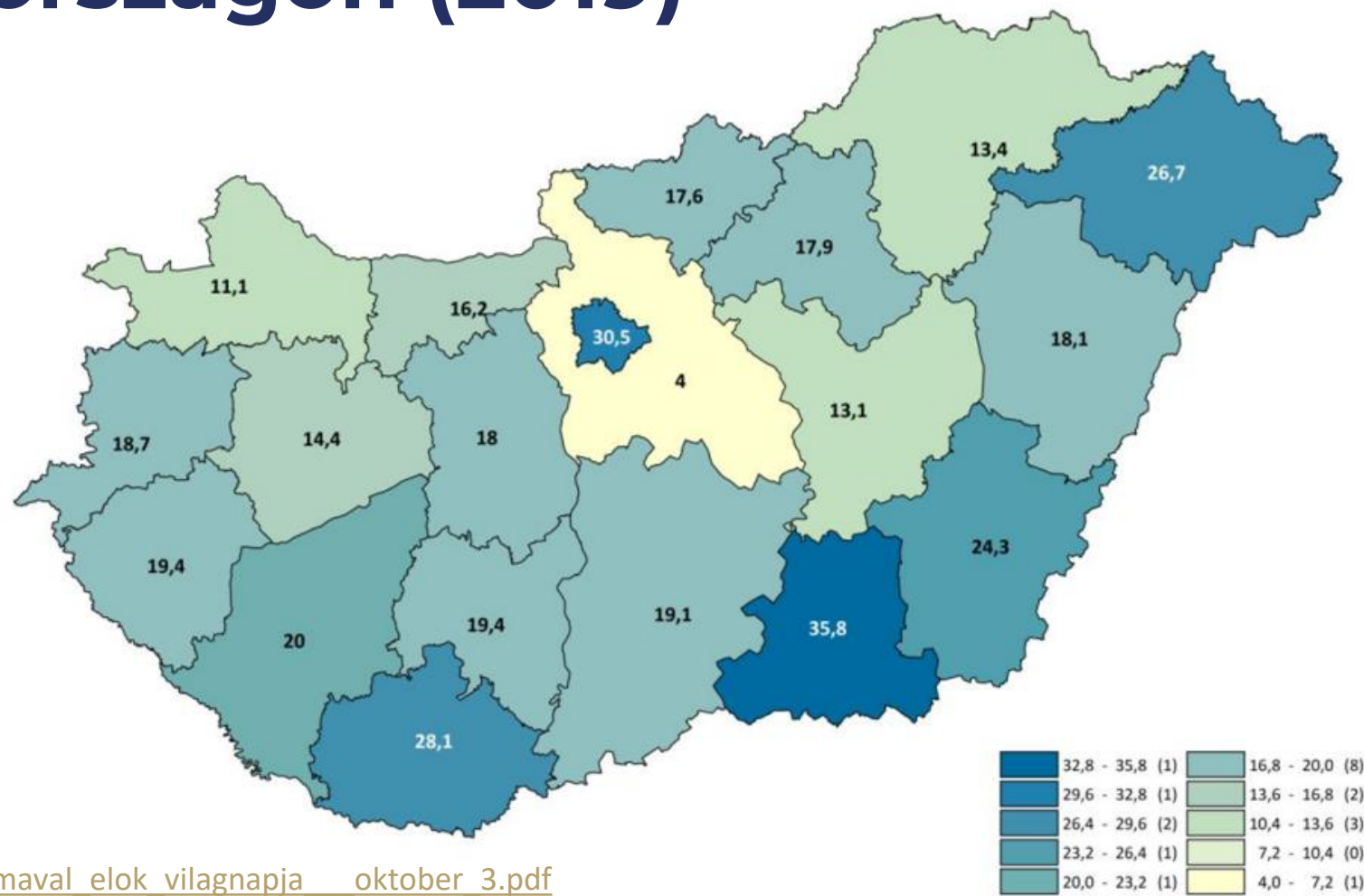
Quality of life profiles and their association with clinical and demographic characteristics and physical activity in people with a stoma: a latent profile analysis

William Goodman¹ · Amy Downing¹ · Matthew Allsop¹ · Julie Munro² · Claire Taylor³ · Gill Hubbard² · Rebecca J. Beeken^{1,4}

Accepted: 31 January 2022 / Published online: 25 February 2022
<https://doi.org/10.1007%2Fs11136-022-03102-5>

Sztómaellátásban részesülő betegek területi aránya Magyarországon (2019)

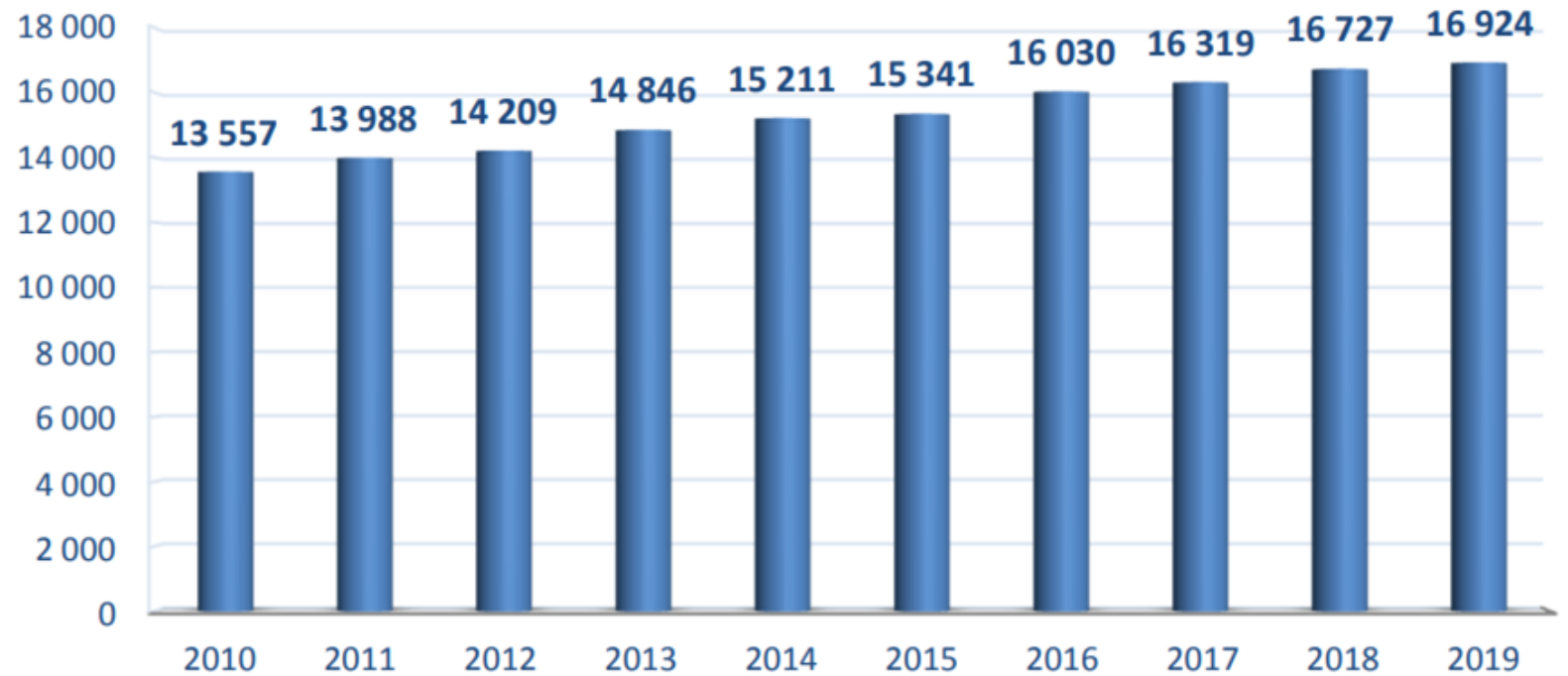
Szakellátásban részesülő betegek 10 ezer lakosra jutó megyénkénti száma (országos átlag: 19,1 beteg/10 ezer lakos)

http://neak.gov.hu/data/cms1027393/A_sztomaval_elok_vilagnapja_oktober_3.pdf

Sztómaterápiás segédeszközök támogatásában részesülő betegek száma

A társadalombiztosítási támogatással rendelt sztómaterápiás gyógyászati segédeszközöket igénybe vevő betegek száma az elmúlt **10 évben közel 25%-kal növekedett**

http://neak.gov.hu/data/cms1027393/A_sztomaval_elok_vilagnapja_oktober_3.pdf

STÉG 2021-2023-as adatok

Klinikánkon

2021-ben 123 sztómaképzés

2022-ben 203 sztómaképzés

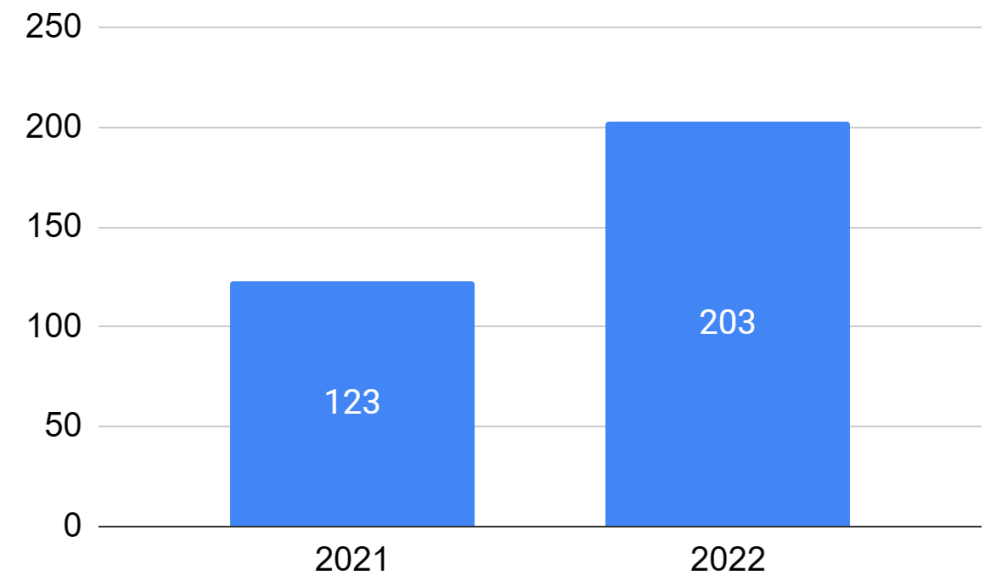
2023-ban 155 augusztus 31-ig

Havi 20, heti 4 új beteg!

900-1000 beteg van gondozásban!

Sztómaképzések száma, STÉG (2021-2022)

Sztómaterápiás ellátás szervezése, működtetése

Sztómaterápia alapjai

Humán erőforrás

- Sztómaterápiás nővér
- Orvos
- Pszichológus
- Dietetikus
- Beteg/Hozzátartozó
- Gyógytornász
- Ápoló stb.

Infrastruktúra (ambulancia, eszközök stb)

Szaktudás (képzés)

Sztómaellátás

- Preoperatív oktatás

- Sztóma helyének kijelölése

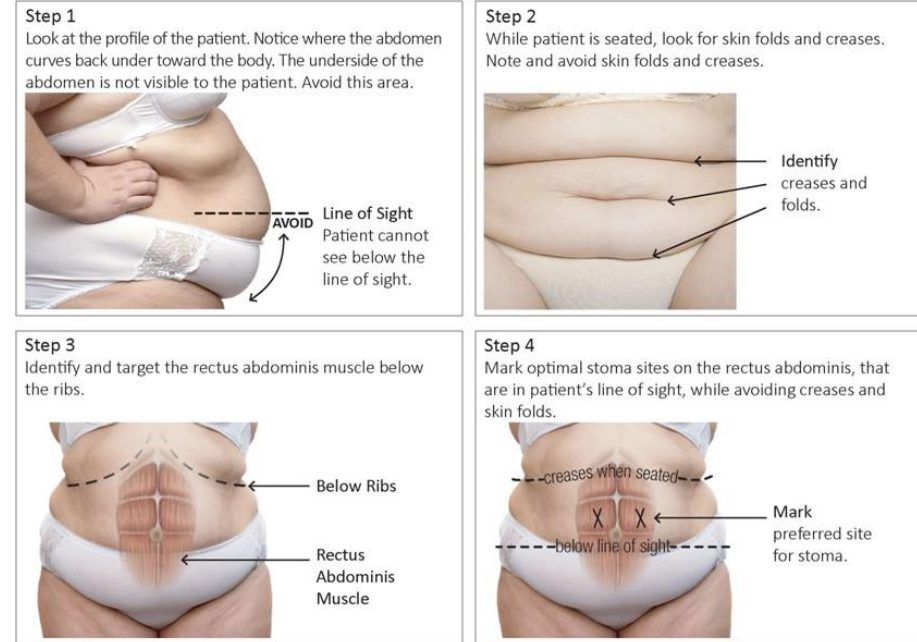

Figure 1. Illustration of stoma site marking for a female with a protuberant abdomen. Images used with permission: Step 1, female photograph © mik122/veer; Step 2, female photograph © SeDmi/veer; Step 3 and 4, female photograph ©Kokhanchikov/shutterstock, and muscle overlay ©Randall Reed Photography/veer.

Preoperatív oktatás

NCCN guideline 2021.

Cél:

- perioperatív stressz csökkentés (ERAS)
- a postoperatív stomaoktatás nem növeli a hospitalizáció idejét
(ápolási napok száma átlagosan 5 nap colorectalis műtéteknél)

- Benson, A. B. et al. (2021). Colon Cancer, Version 2.2021, **NCCN Clinical Practice Guidelines in Oncology**, *Journal of the National Comprehensive Cancer Network*, 19(3), 329-359. Retrieved Feb 19, 2023, <https://doi.org/10.6004/jnccn.2021.0012>
- J.C. Colwell, M. Gray, Does preoperative teaching and stoma site marking affect surgical outcomes in patients undergoing ostomy surgery? *J. Wound/Ostomy Continence Nurs.* 34 (2007) 492e496. <https://doi.org/10.1097/01.won.0000290726.08323.a6>
- M. Millan, M. Tegido, S. Biondo, E. Garcia-Granero, Preoperative stoma siting and education by stomatherapists of colorectal cancer patients: a descriptive study in twelve Spanish colorectal surgical units, *Colorectal Dis.* 12 (2010)e88ee92. <https://doi.org/10.1111/j.1463-1318.2009.01942.x>
- H.M. Forsmo, F. Pfeffer, A. Rasdal, H. Sintonen, H. Körner, C. Erichsen, Pre- and postoperative stoma education and guidance within an enhanced recovery after surgery (ERAS) programme reduces length of hospital stay in colorectal surgery, *International Journal of Surgery*, Volume 36, Part A, (2016) <https://doi.org/10.1016/j.ijsu.2016.10.031>
- Chaudhri S, Brown L, Hassan I, Horgan AF. Preoperative intensive, community-based vs. traditional stoma education: a randomized, controlled trial. *Dis Colon Rectum* 2005;48:504-509. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15768181>

Preoperatív oktatás

Résztevő betegek: Minden elektív sztómaképző műtétre váró

Célja: önálló sztóma kezeléshez szükséges ismeretek biztosítása

Ideje: Egyéni elbírálás. Általában 1-4 alkalom, 1-3 héttel a műtét előtt

- Rossz kooperáció/idős kor esetén hozzátartozó bevonása történik
- Extrém szorongás, elfogadási probléma esetén pszichológus bevonása szükséges

Tematika

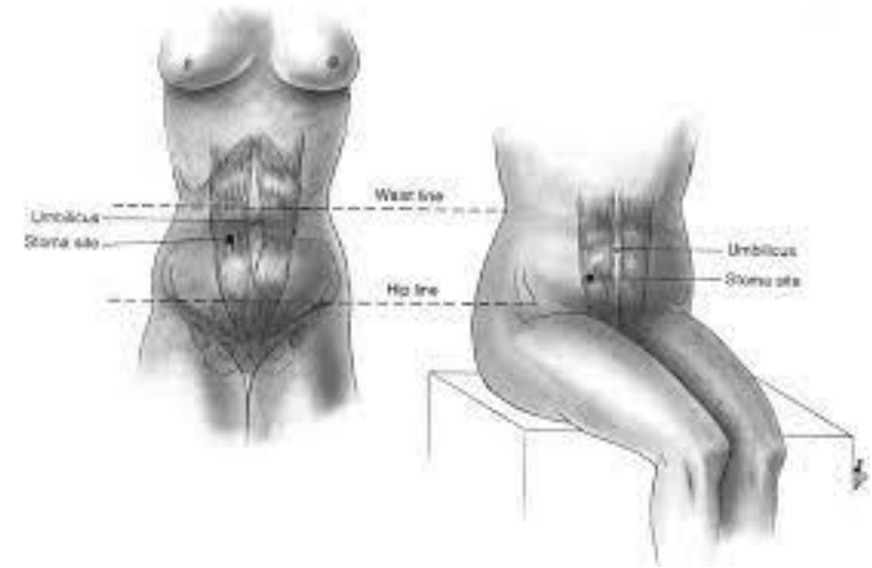
- az emésztőrendszer és a sztóma bemutatása
- a sztóma életvitelre gyakorolt hatásai
- a sztóma ellátásának bemutatása (lehetőség szerint sztóma tréneren gyakoroltatás)
- a segédeszközök ismertetése, használatuk bemutatása
- a beteg ápolási anamnézisének felvétele
- a további ellátás folyamatának ismertetése
- ha van írott anyag kapja meg
- kapjon otthonra próbazsákot, hogy gyakorolhasson
- hagyjuk, hogy kérdéseket tegyen fel a beteg

Kórházi ellátás, preoperatív szak

Műtét előtt a sztóma helyének kijelölése

Cél: A sztóma optimális helyének megtalálása a beteg állapotának, életmódjának és testi adottságának figyelembevételével.

Sebészeti ideális hely ápolási szempontok szerinti módosítása.

- B. Person, R. Ifargan, J. Lachter, S.D. Duek, Y. Kluger, A. Assalia, The impact of preoperative stoma site marking on the incidence of complications, quality of life, and patient's independence, Dis. Colon Rectum 55 (2012)783e787. <https://doi.org/10.1097/dcr.0b013e31825763f0>
- Baykara ZG, Demir SG, Karadag A, et al. A multicenter, retrospective study to evaluate the effect of preoperative stoma site marking on stomal and peristomal complications. Ostomy Wound Manage 2014;60:16-26. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24807019>
“A szövődmények aránya magasabb volt azoknál a betegeknél, akiknek a stoma helyét nem jelölték meg, mint azoknál, akiknek a stoma helyét megjelölték.”
- E.M. Bass, P.A. Del, A. Tan, R.K. Pearl, C.P. Orsay, H. Abcarian, Does preoperative stoma marking and education by the enterostomal therapist affect outcome? Dis. Colon Rectum 40 (1997) 440e442. <https://doi.org/10.1007/bf02258389>
“az enterostomális terapeuta által végzett műtét előtti értékelés, a bőrfelület megjelölése és a betegek felvilágosítása csökkenti a nemkívánatos kimeneteket”

Sztóma helyének kijelölése

Mikor?: műtét reggelén

Kinek? : sztómaképző műtétre érkezőknek

- minden rectum műtétre váró beteg (TaTME/Dixon/res.rectosigm.)
- IBD-s betegek
- ha lehet, akut beteg esetén is!
- minden esetben, ha a sebész kéri

Automatikusan, műtéti kiírás alapján

Hogyan?: több helyen (ileostoma, transversostoma és sigmoideostoma) a szakmai irányelveknek megfelelően, az életmódi és sajátos anatómiai szituációhoz igazítva

Sztóma helyének kijelölése

 WOCN Wound, Ostomy, and Continence Nurses Society® American Urological Association **ASCRS** American Society of Colon & Rectal Surgeons

STOMA SITE MARKING PROCEDURE
QUICK REFERENCE

 WOCN Wound, Ostomy, and Continence Nurses Society® American Urological Association **ASCRS** American Society of Colon & Rectal Surgeons

WOCN SOCIETY, AUA AND ASCRS POSITION STATEMENT ON PREOPERATIVE STOMA SITE MARKING FOR PATIENTS UNDERGOING OSTOMY SURGERY

STANDING
Look at the profile of the patient. Notice where the abdomen curves back under towards the body. Avoid the underside of the abdomen which is not visible to the patient.

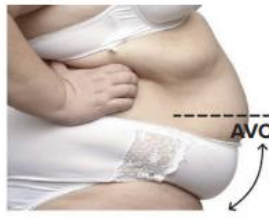

LINE OF SIGHT
Patient cannot see below the line of sight.

SITTING
Observe patient while seated. Note and avoid skin folds, bony prominences and creases.

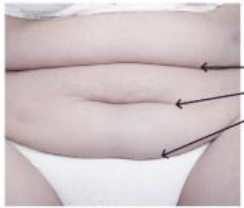

STANDING
Look at the profile of the patient. Notice where the abdomen curves back under towards the body. Avoid the underside of the abdomen which is not visible to the patient.

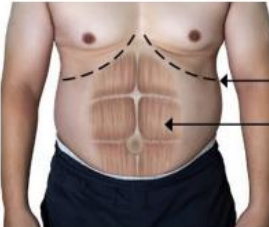
LINE OF SIGHT
Patient cannot see below the line of sight.

SITTING
While patient is seated look for skin folds and creases. Note and avoid these areas.

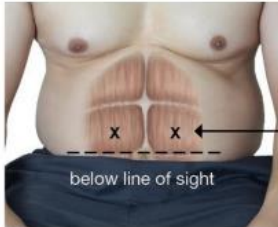
AVOID creases and folds.

SUPINE
Identify and target the rectus abdominis muscle below the ribs.

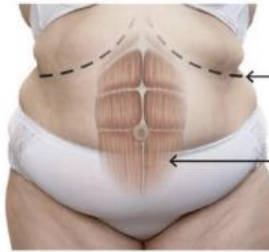
BELOW RIBS
RECTUS ABDOMINIS MUSCLE

MARKING
Mark optimal stoma site within the rectus abdominis, and in the patient's line of sight, avoiding creases and skin folds.

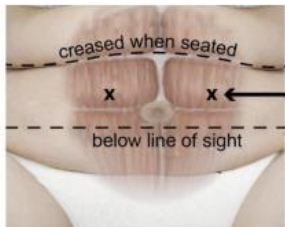
MARK preferred site for stoma
below line of sight

SUPINE
Identify and target the rectus abdominis muscle below the ribs.

BELOW RIBS
RECTUS ABDOMINIS MUSCLE

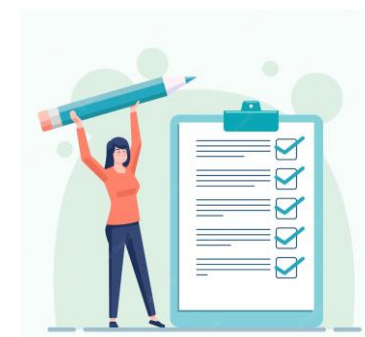
MARKING
Mark optimal stoma site within the rectus abdominis, and in the patient's line of sight, avoiding creases and skin folds.

MARK preferred site for stoma
below line of sight

Posztoperatív szak

- Sztómaoktatás komplettálása
- Bőrápolás, szövődmények megelőzése és ellátása
- A híd eltávolítása
- A szövődmények felismerése, kezelése
- A betegek segédeszközökkel történő ellátása
- Kapcsolattartás biztosítása
- Kontroll időpont egyeztetése
- Szükséges tájékoztató füzetek, oktató videók, segítő csoportok elérhetőségének

Az oktatás tervezése (perioperatív)

- A beteg látta a sztómáját
- Tudja kezelni a leeresztőzsák zárószerkezetét
- Leeresztette a zsákot segítséggel
- Leeresztette a zsákot önállóan
- A beteg látta az eszközcsereét
- A beteg részt vett az eszközcsereében
- A beteg segítséggel eszközt cserélt
- A beteg felügyelten végezte az eszközcsereét
- Önállóan eszközt cserélt

A sztómaellátás oktatási terve

Beteg neve:..... Műtét ideje:.....

Műtét típusa:.....

	Cél	Cél dátuma	Teljesült	Aláírás
1.	A beteg látta a sztómáját			
2.	Tudja kezelni a leeresztőzsák zárószerkezetét			
3.	Leeresztette a zsákot segítséggel			
4.	Leeresztette a zsákot önállóan			
5.	A beteg látta az eszközcsereét			
6.	A beteg részt vett az eszközcsereében			
7.	A beteg segítséggel eszközt cserélt			
8.	A beteg felügyelten végezte az eszközcsereét			
9.	Önállóan eszközt cserélt			

Utógondozás

- Műtét utáni kontrollvizsgálat – ellenőrizni kell, hogy tudja-e kezelni a sztómáját és az eszköz megfelelő-e (varratszedéskor, illetve 6 héttel a műtét után)
- Végleges sztómánál negyedévenkénti sztómaterápiás kontroll, legalább évente orvosi is.

Feladatok

- a posztoperatív fázisban elkezdett ápolási folyamatok folytatása
- társadalmi rehabilitáció segítése
- önsegítő csoportok (ILCO) menedzselése
- indikált esetben az irrigálás kivitelezésének és eszközeinek ismertetése, majd edukálása
- kapcsolattartás a multidiszciplináris team tagjaival a beteg ellátása érdekében

Csapatmunka!

- Sztómaterápiás nővér
- Beteg/ hozzátartozó
- Sebész
- Pszichológus
- Dietetikus
- Gyógytornász
- ERAS nővér / ápolók

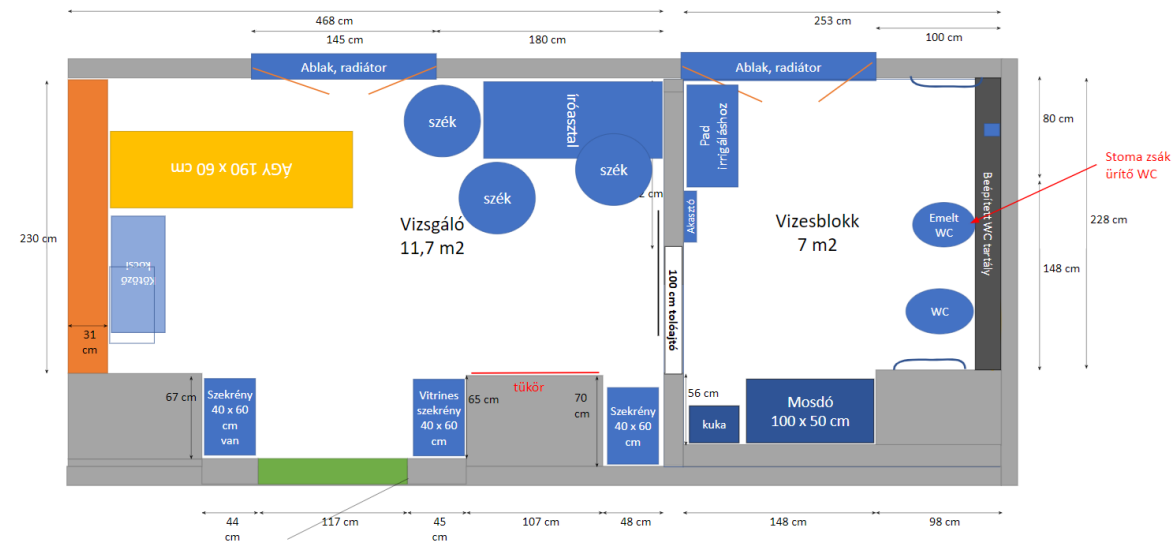
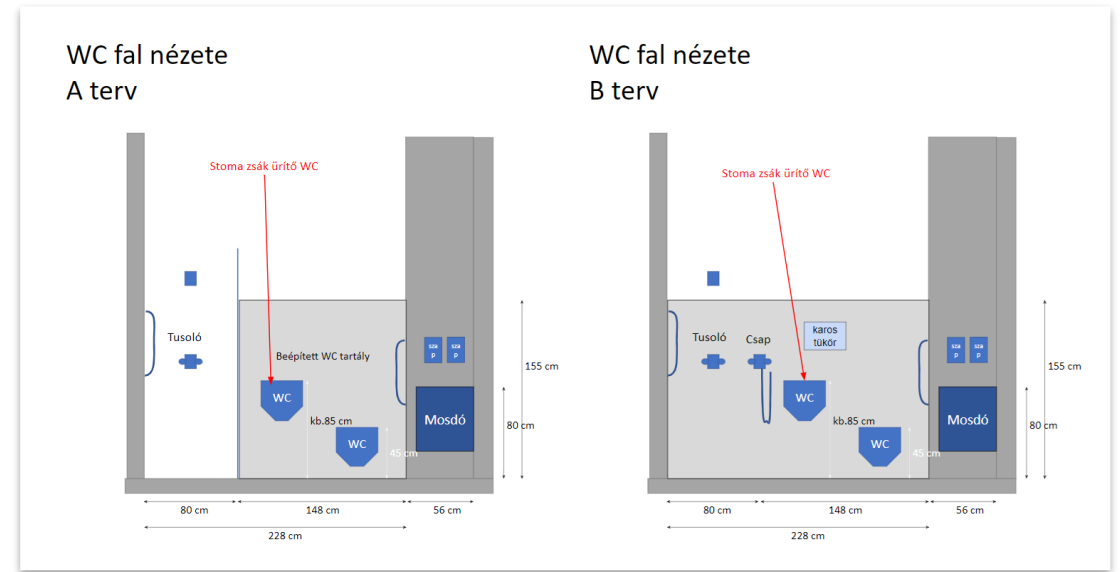

Infrastruktúra

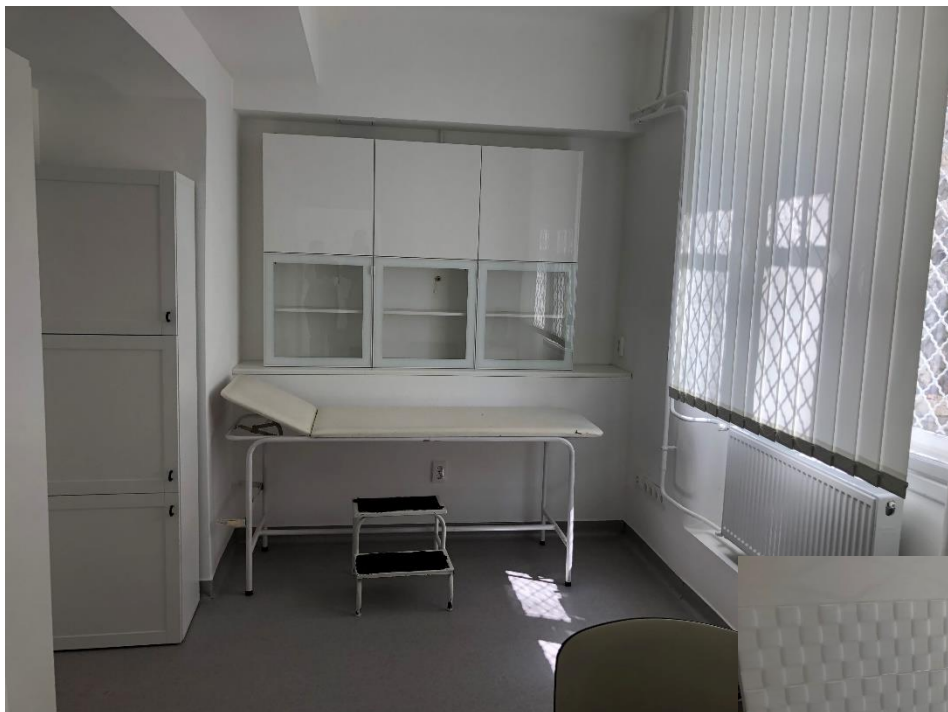
- **Sztómaterápiás ellátáshoz szükséges tárgyi feltételek biztosítása**
  - Sztómagondozó kialakítása és eszköztára
- **Munkaszervezés**
  - ambulancia/előjegyzési rendszer kiépítése
- **A tevékenység adminisztrációja**
  - statisztika készítés
- **Sztómaterápiás nővér képzés kialakítása**

Sztómagondozó

- Funkcionalis
(betegellátás/oktatás/képzés)
- Ambuláns/osztályos/konzilium feladatok ellátás
- Fenntartható, higiénikus
- Komfortosan érezze a beteg magát
- Fejleszthető
- Szeressen dolgozni benne a nővér
- Megjelenés tükrözze a szakmai tartalmat

Sztómagondozó (2022, 19nm)

Az oktatás szemléltetése

Testprofilok eszköz választáshoz

Hol helyezkedik el a sztóma a bőrszínhez képest?

Normál testprofil			N
A bőrszín felett	Egyenesen vagy kissé lejtő felületre	De, Moploc	
A bőrszín felett	Zárkózott, kúpos vagy szögletes felületre	De, Moploc	+ A peritonális székrekedés kockázatának csökkentésére a kényelmes pozíció
A bőr szintjén	Zárkózott, kúpos felületre	De, Moploc	
A bőrszín alatt	Kétféle felületre: kúpos és szögletes	De, Moploc	
Behúzódtott testprofil			B
A bőrszín felett		De, Moploc	+ A peritonális székrekedés kockázatának csökkentésére
A bőr szintjén	Kétféle felületre: kúpos és szögletes	De, Moploc	
A bőrszín alatt	Kétféle felületre: kúpos és szögletes	De, Moploc	
Kilömborodó testprofil			K
A bőrszín felett		De, Moploc	+ Többféle testprofil közül választhatunk a legmegfelelőbbet a beteg számára
A bőr szintjén	Zárkózott, kúpos felületre	De, Moploc	+ Többféle testprofil közül választhatunk a legmegfelelőbbet a beteg számára
A bőrszín alatt	Kétféle felületre: kúpos és szögletes	De, Moploc	+ Többféle testprofil közül választhatunk a legmegfelelőbbet a beteg számára

Coloplast

Működési rend, előjegyzési rendszer

Cél: folyamatos minőségi betegellátás

- Ne legyen várakozási idő
- Nővérek számára tervezhető
- Dokumentált tevékenység

	H	K	Sz	Cs	P
7:00	Sztómakijelölés				
8:00-8:30	Új betegek felmérése, szétosztása				
9:00					Műtét előtti sztómaoktatás időszáv
10:00					
11:00					
12:00	Receptírás		Receptírás		
13:00					
14:00					
15:00					

Statisztika

- Munkaszervezés (munkaerő, munkaidő)
- Eszközbeszerzés (terápiás, bútor)
- Források teremtése (cégek)
- Eredményesség igazolása
- Tudományos érték

Sztómaterápiás tevékenység dokumentálása

„Stomaterápiás könyv”

- Elektronikus
- Transzparens!
- Prospektív
- Egyszerű, átlátható
- Könnyen kiértékelhető

Sorsz.	Felvétel dátuma	Beteg neve/ Beteg TAJ száma	Kezelő orvos neve	Diagnózis	Műtét típusa	Stoma típusa	Kezelő nővér neve	Cég

Semmelweis Egyetem Stég (2022. szeptember) elindult a képzés

- **Célkitűzés:** fél éves, elméleti és gyakorlati jártasságot adó képzési program
- **Képzési forma:** Szabadon választható továbbképzés
- **Célcsoport:**
  - középfokú
  - felsőfokú végzettséggel rendelkező ápoló.
- A továbbképzés időbeli lefuttatása: Havi 1 szombat, alkalmanként 6x45', 4 hónapra elosztva. Gyakorlat: A kurzus ideje alatt 2x6 óra gyakorlat munkaidőben a **STÉG Klinikán.**
- **Multidisziplináris (sebész, urológus, bőrgyógyász, fül-orr-gégész, gyereksebész, dietetikus, pszichológus)**

Köszönöm a figyelmet!